

Voorlezen in het secundair onderwijs

HET KAN ÉN HET MOET!

Het gebeurt niet zo vaak, voorlezen in het secundair onderwijs. Nochtans houden onze pubers er echt wel van om voorgelezen te worden. Hoe ik dat weet? Ik vraag het hun elk jaar! Ondertussen lees ik al ruim 20 jaar voor in mijn klas. Dat doe ik vooral in het eerste jaar A-stroom, maar ik deed het ook al in 3, 4 en 5 tso en in 5 aso. Ook mijn collega's hebben de voorleesmicrobe te pakken: sinds enkele jaren lezen we in het eerste jaar systematisch voor. En de leerlingen? Die vragen altijd om meer!

Hilde Bouwen

MEER VAN DAT!

Als leerkrachten voorlezen, denken de leerlingen dat er even geen les is en dat ze tot rust kunnen komen, dus motivatie gegarandeerd! Maar eigenlijk werken ze stiekem erg hard: hun woordenschat wordt uitgebreid, je maakt hen vertrouwd met langere en moeilijkere zinsconstructies en verhaallijnen, en je oefent hun sociaal-relatieve competenties. Ze worden meegevoerd naar andere werelden of meegesleept in het leven van herkenbare personages. Samen onderzoeken jullie oorzaak, gevolg en aanleiding. Jullie praten over de inhoud, de vorm, de taal! Ze oefenen op het verwoorden van hun mening en onderbouwen die met argumenten. Je laat hen proeven van verhaalopbouw en je bezorgt je leerlingen... leesplezier! Je verliest er zeker geen lestijd mee, maar je gebruikt die lestijd op een andere manier.

LEESLEEF TIJD VERSUS LUISTERLEEF TIJD

Voorlezen is immers niet gewoon 'voorlezen'. Je kunt het best taalrijke teksten gebruiken, die ze anders misschien wel moeilijk zouden vinden. Ik noem dat het verschil tussen leesleeftijd en luisterleeftijd: luisteren naar lange en moeilijke zinnen is makkelijker dan ze te moeten lezen. Luisteren ondersteunt de taalontwikkeling.

Uiteraard is het niet voor iedereen even makkelijk om langer dan enkele minuten te luisteren. Op zoek naar manieren om zelfs de grootste stoelwiebelaars aan het luisteren te krijgen? Dan vind je in het kaderstukje 'Hoe help je leerlingen luisteren?' enkele tips. Langer leren luisteren naar verhalen ondersteunt immers ook het langer leren focussen op wat er in de lessen gezegd wordt.

Over de auteur

HILDE BOUWEN

geeft al bijna 25 jaar Nederlands aan OLVI-Boom, is daar ook schoolbibliothecaris eerste graad en bouwt er mee aan het lees- en taalbeleid. Ze is ook talig consultant, coach en voorlezer bij 'bles'.

Je gaat eigenlijk interactief voorlezen (zie ook *Fons* 14, p.25): je staat stil bij moeilijke woorden, citaten, informatie uit het verhaal, je stelt vragen die je leerlingen aan het denken zetten. In OKAN-klassen wordt aangeraden om al na enkele zinnen vragen te stellen, maar in het reguliere onderwijs kan je langer aan één stuk voorlezen. Hoe lang je dat kunt doen, hangt een beetje af van de klas die voor je zit.

Je speelt trouwens helemaal in op het ABC van de zelfdeterminatietheorie: leerlingen kiezen *autonoom* hoe ze luisteren, ze zijn *verbonden* met elkaar en de leerkracht en ze voelen zich *competent* doordat de leerkracht hen ondersteunt waar nodig.

WAT LEES JE VOOR?

Wij lezen een volledig, spannend boek vol met 'neeeeeeeeeee-verder-lezen-hoofdstukjes'. Daar nemen we het volledige schooljaar de tijd voor. Werk je liever

met fragmenten? Wissel dan af! Varieer in thema, genre, auteur, fictie of non-fictie. Hét moment voor boekpromotie, toch? Ga ook gedichten niet uit de weg. In het begin reageren leerlingen vaak wat onwennig, maar oefening baart kunst. Onderschat je leerlingen niet. Niets zo saai als luisteren naar een 'kinderachtige' tekst als je 'minder taalvaardig' bent.

WANNEER LEES JE VOOR?

Dat maakt niet uit, maar doe het wel vaak! Je kunt de leesmomenten het best op voorhand inplannen, want voorlezen schuif je makkelijk opzij als je even 'geen tijd hebt'. Ik raad aan om elke week voor te lezen. Elk laatste lesuur Nederlands van de week, bijvoorbeeld. Of telkens als er iemand jarig is.

Lees ook voor buiten de lessen: zo zijn alle themadagen en feestelijke momenten op school en erbuiten geschikt als

voorleesmoment. Zo lezen we bijvoorbeeld voor met Halloween. De opkomst is altijd groot!

WELKE VRAGEN STEL JE?

- Pas voorspellend lezen toe. *Waarover zal deze tekst/dit hoofdstuk gaan? Denk je dat je het leuk zal vinden om te luisteren naar dit verhaal of niet?*
- Je kan starten met een opdrachtje vóór het luisteren. *Zeg me na het luisteren wat je raar of ongewoon vond in het verhaal.*
- Blik vooruit naar het volgende hoofdstuk. *Wat zal er nu gebeuren, denk je? En waarom? Welke aanwijzingen vind je daarvoor in het verhaal?*
- Ga zeker geen inhoudsvragen stellen, tenzij een leerling iets niet begrepen zou hebben. Dan kun je andere leerlingen laten verduidelijken.

PRAKTISCHE TIPS!

- Niemand jarig deze week? Laat de leerlingen je dan overtuigen om tóch voor te lezen. Welke argumenten kunnen ze bedenken? Of kwamen er deze week per toeval mensen in het nieuws aan wie ze een verhaaltje zouden willen opdragen?
- Lees je een volledig boek voor? Nodig de auteur dan uit op school! Kijk zeker eens op www.auteurslezingen.be.
- Ik ben geen voorstander van het koppelen van taken aan het voorlezen. Je leerlingen doen al zoveel tijdens het luisteren! Maar als de leerlingen zelf voorstellen om op basis van het voorgelezen een projectje uit te werken, dan zou ik dat wel toejuichen. Motivatie is immers het codewoord.
- Misschien is het thema van het verhaal of het boek wel te koppelen aan een ander vak? Spreek zeker je collega aan mocht dat het geval zijn. Je hoeft daar geen tijdrovende samenwerkingen voor op poten te zetten: zelfs als het om

Hoe help je je leerlingen luisteren?

- Mijn leerlingen mogen tijdens het luisteren kleuren als ze dat willen. Zelfs de grootste stoelwiebelaars slagen er zo in om mee te luisteren. Dat is wel het enige dat toegestaan is. Er geldt een absoluut verbod op schoolwerk!
- Je kan je klas een exemplaar van het boek geven en hen laten meelesen. Dubbele winst! Differentiëren kan ook: wie wil, mag meelesen in een eigen exemplaar.
- Gebruik je intonatie, en overdrijf. ROEP als het personage roept.
- Leef je in! Vloekt het personage? Doe er dan een schepje bovenop! Huilt het personage? Voel het en toon het.
- Staan er te veel moeilijke woorden in de tekst? Wordt het verhaal daardoor wat te vaak onderbroken? Laat de leerlingen dan een lijstje met moeilijke woorden aanleggen. Na het luisteren kunnen ze in het woordenboek of klassikaal op zoek gaan naar de betekenis.
- Sommige leerlingen vinden het fijner om knus op de grond te luisteren, met een knuffel of onder een dekentje. Anderen hebben het nodig om gewoon op hun stoel aan hun bank te zitten.

een simpele vermelding in een andere les gaat, zorgt de herkenning vaak voor een euforisch gevoel!

- Hoe lang lees je voor? Dat zal je zelf even moeten uittesten. Wat kan je klas aan? Ook het teksttype bepaalt vaak hoe lang ze het volhouden.
- Nood aan meer na het voorlezen? Probeer dan eens gesprekskaartjes, binnenkring-buitenkring, post-ivragen of een woordenwolk uit.

EN NADIEN?

Sommige leerlingen kunnen niet wachten tot we het boek uithebben en gaan zelf het verhaal uitlezen. Zonder dat het moet!

Ik zweer al jaren bij de slogan 'Voorlezen doet lezen', naar een gedicht van Bart Moeyaert ter gelegenheid van het Jaar van het voorlezen (2013). Ik heb de poster van toen nog in mijn klassen hangen. Mijn collega's en ik zijn al jaren overtuigd van de voordelen van voorlezen. Door voor te lezen, vertraag je de tijd. Want voorlezen vraagt tijd en creëert denktijd voor je leerlingen. Met de nieuwe leerplannen bleek het echter moeilijker om er de tijd voor te vinden. Of zat corona daar voor iets tussen?

Onze school is alvast overtuigd van het belang van degelijk leesonderwijs en we gaan bewust op zoek naar meer (voor)leestijd. Doen jullie mee?

Boekentips voor toffe (voor)leeservaringen

- Mark Tijsmans: *Wiet Waterlanders en de kleine Caroluscode*
- Johan Vandeveldde: *Gruwelhotel*
- Boeken van Patrick Lagrou (vaak met toffe cliffhangers)
- Johan Vandeveldde: *Robin Roover en het geheim van Lingerton Castle*
- Paul Van Loon: *Raveleijn* (gebaseerd op de Efteling-attractie)
- Mirjam Mous: *Boy 7* (Zorg er wel voor dat je duidelijk aangeeft wanneer Boy vertelt en wanneer hij leest. Als dat lukt, worden de leerlingen meegezogen in het verhaal.)
- Mirjam Mous: *2C*
- Johan Vandeveldde: *Wolfsangel-Apollo* (een topper: de spanning spreekt aan en de realiteit/actualiteit raakt de leerlingen echt!)
- Ish Ait Hamou: *Het moois dat we delen*

